

A iżby tym pilniej przestrzeżenie było, tedy nie tylko starostom, ale i dzierżawcom tychże miasteczek iarmarkowych granicznych pilnować, hamować, rozkazujemy pod taką winą, iako i starostowie i inszy byli powinni. A starostowie pograniczni, sądowni i niesądowni majątego, i ieden drugiego, także i celników doglądać, aby takowe kupie z Korony nie wychodziły pod takiemiż winami. A wszakże tak Naszem, iako poddanych Naszych kupcom po wszelakie towary wolno będzie ięździć do cudzych ziem ktorychkolwiek, a to do drugiego blisko przyszłego koronnego sejmu.

Odłożenie spraw.

A iż prze<sup>i</sup> nieprzyiechanie stanów litewskich i zatrudnienie spraw na ten sejm przypadłych wziąć się o nich czasu wiele musiało, tak iż go iuż i do innych spraw i do tego nie stawało, aby sprawy tu przypadłe **generali conclusionē** zamknięte były, przeto wszystkie takowe tu przypadłe sprawy, które przypaść były miały, z konstytucyi i recesow przeszłych, z temi warunki iako się tu odprawować miały, nie wzruszając iuż nic odprawionych spraw i owszem ie w swojej mocy tak, iako tu odprawione są, zostawuiąc, odkładamy dla skończenia i wypełnienia tych rzeczy do innego blisko przyszłego sejmu walnego, który złożemy w tym roku blisko przyszłym 1567 do Piotrkowa. Na którym sprawy wszystkie sejmów przeszłych i terażniejszego, które nie są skończone, odprawimy i skończemy. A co się tycze sejmu spólnego stanom koronnym z stany Wielkiego Księstwa Litewskiego, wedle żądosci i prośby panów litewskich, którą przez posły swe czynili,łożyć mamy Polakom i Litwie na mieiscu wedle przywileiow dawnych społu, po blisko przyszłym sejmie piotrkowskim. Na których sejmiech<sup>j</sup> sprawy wszystkie z prawa pospolitego i z recesow i z konstytucyi sejmów przeszłych i terażniejszego przypadłe, skończyć mamy. A tamże na sejmie piotrkowskim koronnym blisko przyszłym obyczaj należć będziemy powinni wedle konstytucyi pierwszych, aby pocziwie zasłużeni Rzeczypospolitej ludzie nagrodę służb swych przystoią mieli. Do ktorego też sejmu sprawy o ewikcyi działów, summ albo dóbr stołu Naszego między poddanymi Naszymi, gdzieby co exekucyi podlegało in **eodem vigore**, iako się tu były zniosły i znieść się też miały, albo się też ieszcze znieść mają z pozwow albo przypozwow i konstytucyi a recesow sejmów przeszłych, odkładamy. A na sejmie, który złożemy dla uniej spólnej Polakom z Litwą, w sprawie uniej albo ziednoczenia tych państw tak postąpiemy, aby iuż Korona z Litwą przez Nas podle przywileiow dostateczną unią wzięła, skończyła i wypełniła. Przeto na świadomie lepsze temu wszemu, pieczęć Naszą ku temu przycisnąćśmy rozkazali.

Dan na sejmie walnym koronnym lubelskim piętegonastego<sup>k</sup> dnia Augusta, lata Pańskiego tysiącznego pięćsetnego sześćdziesiątego szóstego, królowania Naszego trzydziestego siódmego. Na własne Króla lego Miłości rozkazanie.

## II. EDICTUM NE QUIS AUDEAT AD EXTERNAM MILITIAM PROFICISCI [27 MAJA 1566 R.]

Zygmunt August, z łaski Bożej Krol Polski etc. Oznaimuiemy wszem wobec i każdemu z osobna, iżeśmy widząc zewsząd wielkie niebezpieczeństwa koronne, a zatym się na każdy czas potrzebny na Koronę i ine państwa Nasze spodziewaiąc, gdyż ieszcze ani z moskiewskiem żadnego pewnego postanowienia około pokoju nie mamy i z królem szwedzkim wojnę widziemy, za radą i zgodnym zezwoleniem panów rad Naszych koronnych i za pilną prośbą posłów ziemskich mocą uchwały sejmu ninieiszego lubelskiego ustanawiamy i uchwalamy, aby żaden z poddanych Naszych z ktoregożkolwiek stanu, ani iezny, ani pieszy, do ziem postronnych na służbę żołnierską wyieździć ani wychodzić nie śmiał, pod winą konferowania wszystkich dóbr swoich leżących i ruchomych, kto by osiadły był; a ktoby osiadłości żadnej nie miał, tedy **sub banitionis poena**, której to winy tak na osiadłe iako i gołoty, którzy by się kolwiek sprzeciwić tej konstytucyi a na obcą żołnierską służbę wyieźdzać albo wychodzić śmieli, iuż **ex nunc**

<sup>i</sup> Zob. s. 194. <sup>j</sup> sejmach VL. <sup>k</sup> piętnastego VL.

**conventus autoritate** iako na nieposłuszne prawa a gwałtowniki pokoju pospolitego eksten-dujemy, wolno czyniąc wszystkim poddanym Naszym o także imiona i majątności u Nas prosić. A nieosiadli wszyscy, takie już **ex nunc** z Korony i państw Naszych banitując, aby już potym nigdy w Koronie i państwach Naszych miejsca nie mieli, opatrując w tym wolności i swobodę szlachecką narodu polskiego, iż iej ta konstytucya szkodzić ani derogować na potomne czasy nie ma. Gdyż to iedno **pro hac vice** na ten telko ieden rok [ustanowiono]<sup>a</sup> i trzymano być ma prze wielkie potrzeby i niebezpieczeństwa koronne, kotorem wszyscy wspólnie zabiegać, a onych przestrzegać iesteśmy powinni. Opatrując też ty poddane Nasze, którzy przedtym od dawnego czasu są albo na służbie postronnych panów chrześcijańskich, abo na nauce w postronnych ziemiach, do których uszu ta terażniejsza uchwała przyiść nie mogła, aby iem ta konstytucya nic nie szkodziła. A na świadectwo tego pieczęć Naszą przycisnęliśmy<sup>b</sup> kazali. Dan w Lublinie 27 dnia maja roku Pańskiego 1566, panowania Naszego 37.

### III. LITTERAE RESTIUM [SECUNDAE, 1 LIPCA 1566 R.]

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Universis ac singulis palatinis, castellanis, dignitariis, officialibus, terrigenis, nobiles, advocatis, scultetis ac civibus caeterisque cuiuscunque status, conditionis ac praeeminentiae, subditis Nostris bona quaecunque terrestria, haereditaria ac obligatoria possidentibus et ad expeditionem bellicam generalem de iure vel consuetudine Regni Nostri obligatis, sincere et fidelibus dilectis, gratiam Nostram Regiam. Magnifici, generosi, nobiles et famati, sincere et fideles Nostri dilecti! Mandavimus vobis iam antea primis restium literis, ut ad reprimendos hostium conatus parati et instructi essetis. Quandoquidem bellica generali expeditione reprimendos eos esse in praesenti conventu Regni decretum est. Nunc iterum de more hisce secundis restium literis mandamus omnino habere volentes, ut equos, arma et caetera ad bellum necessaria pro facultatibus suis bene parati habeatis. Ut cum terciis restium literis evocati a Nobis fueritis, ad eum locum ad quem iusserimus, et ad tempus quod designaverimus, conveniatis. Interea vero indicia habeantur neque intermittantur, priusque terciarum restium litterae missae a Nobis fuerint. Volumus autem ut has ce literas Nostras, alter alteri viciniori transmittat; ultimus vero loci capitaneo remittat, sub gravi indignatione Nostra et bonorum confiscatione aliter non facturi. Datum Lublini in conventionem Regni generali, die prima mensis Julii anno Domini MDLXVI [7 VII 1566], regni vero Nostri XXXVII.

<sup>a</sup> W oryginale wyraz nieczytelny. <sup>b</sup> W oryginale błędnie: przycisnęliśmy.